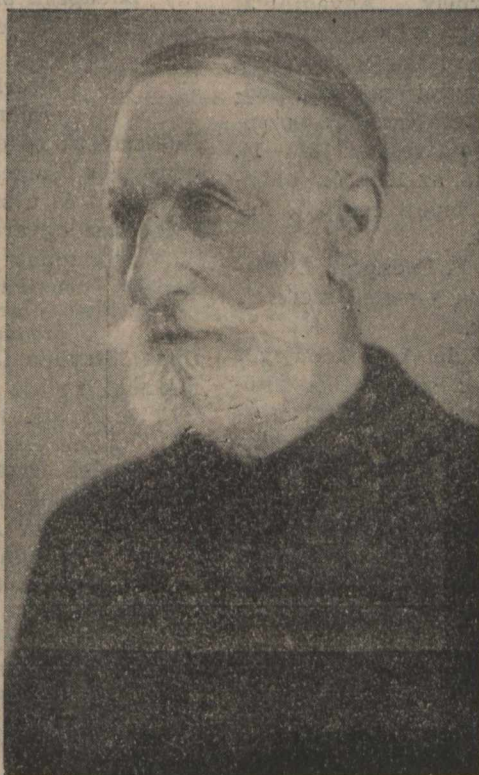

HARGITAVÁRALJA

Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirata

Főszerkesztő: 1616 csíkszentgyörgyi JÓSA JÁNOS

szenkerzsébeti Kovács Péter

a székeség és az Udvarhely vármegyei törvényhatóság legidősebb tagja, akinek érdemeit a kormányelnök a székesudvarhelyi közegében méltatta, bejelentve, hogy a Kormányzó úr m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki kiváló munkásságának jutalmául.

VII. évf. 14. szám.

Ara: 60 fillér.

Szerkesztői üzenetek

V. B. Galambospusztá. Magóg egy északi nép neve. Ezek királya volt Góg, akiről Ezekiel próféta azt jósolta, hogy betör Izraelbe. Később ezt a jóslatot a szkitákra vonatkoztatták és várták Góg és Magóg betörését, mint a messiás eljövételének előjelét.

Gombos A. Kőbánya. Gombási István ref. pap volt 1766-ban Berekeresztúron, Haranglábbon, Tordán, keresztúron, Haranglábbon, Tordán, Nagysajón, Mezőmadarason, Harasztkereken.

Z. Z. Udvarhely. Agyagfalvai Góró Lajos Déván született (1786—1843). Mint mérnökkari százados résztvett az asperni csatában. Kedvelte a régészetet. Harcolt a pozsonyi hídfőnél. Résztvett az 1813—14. évi hadjáratban, az 1821. évi háborúban látta Pompeji romjait, miről könyvet írt.

Dr. báró Ny. P. Budapest. Üdvözlétét megkaptuk s meleg szeretettel viszonzozzuk.

Z. Olga, Miskolc. A hajadonjogot az 1848.XV. t. c. szellemében eltörölték, de a fennmaradt hitbizományi intézménynél ma is érintetlenül meg van. Érdeklődését köszönjük és üdvözöljük.

G. Juliska, Budapest. Havadi székely virágnév. Kriza János szerint nárciszt, tavaszi virágot jelent. Az Árpád-kori oklevelekben nőnév gyanánt is előfordul.

J. M. B. Csíkszereda. Kedves sorait örömmel vettük. Ha tervünk sikerül: személyesen mondhatunk köszönetet lapunk érdekében tett szives fáradozásaiért.

A. É. Borszék. Értékes írásai anyagtorlódás miatt maradtak ki. A pompás Telekia bokréta főszerkesztőnk távolléte idején érkezett központi szerkesztőségünkhöz. Egy-

két hét múlva a Székelyföldre indul az ásatások megindítása érdekében. Üdvözöljük.

K. A. Kulcsnyaraló. Megkaptuk. Köszönjük. Meleg üdvözléttel!

A kéziratokat vissza nem adjuk. Csak válaszbélyeggel és címzett borítékkal ellátott levelekre válaszolunk.

Előfizetések csekkszámánk számával [43.002] ellátott **biancő** csekk-lapon is beküldhetők.

Központi szerkesztőség és kiadóhivatal: Szeged, Csemegi-u. 4. sz.
Telefon: 21—06.

Budapesti szerkesztőség:
X., Stróbl Alajos-u. 7. fszt. 445.
Telefon: 1-44-8-33.

Szerkesztő:

Adám Éva.

Előfizetések és egyéb anyagi küldemények Szegedre, szellemiek a budapesti és a szegedi szerkesztőséghez egyaránt küldhetők.

Csekklapunk száma: 43.002.
Lapunk amerikai területen megrendelhető amerikai szerkesztőirodánkban.

Címe: **Stephen De Losonczy C. E.** mérnöki irodája 1454. 3 rd. Avenue 82 & 83 Sts. New-York. USA.

A szerkesztőség tagjai:

Sándor Erzsí (Budapest.)

Sz. Solymos Bea (Budapest.)

Dr. vitéz Bodor Aladár (Budapest)

Dr. Filó János (Budapest.)

Gáspár Jenő (Budapest.)

Holló Ernő (Sepsiszentgyörgy.)

Dr. v. Kolosváry Borscs Mihály
(Budapest.)

Xantus Elek (Gyömrő.)

Előfizetési díj Magyarországon:
Egész évre — — — — 10.— P
Félévre — — — — 5.50 P
Negyedévre — — — — 3.— P
Számonkint — — — — 0.60 P

Európában:

Egész évre — — — — 10 sv. frank.

Európán kívül: 3 dollár.

Szegedi Uj Nemzedék R. T. nyomása. Nyomdáért felel: Szigetesi Jenő.

Felelős szerk. és kiadó laptulajdonos: **lőfő csíkszentgyörgyi Jóna János.**

HARGITAVÁRALJA

Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirata. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én

Főszerkesztő: főfő csíkszentgyörgyi JÓSA JÁNOS

Hála

Írta: Gróf Esterházy Móriczné.

Negyed század nagy idő, de egy nemzet életében mégis rövid és ott hol egy nemzet háláját kellene kifejezni, még egy század sem lehet túl hosszú. Mert majd egy negyed századja annak, hogy sok ezer magyar gyereket mentett meg az életnek és egészségnek a belga és holland nép vendégszeretete. A Gyermekevédo Liga feljegyzéseiből egész pontos adatokat tudhatunk meg, de elég az, hogy legalább 50.000 kis sápadt magyart vittek ki, tápláltak, neveltek, szerettek, két kis ország népe, amely közül az egyik, Belgium, még nem heverte ki a négyéves háború rombolásait.

Ma, mikor minden megszorítás és nélkülözés mellett, még mindig jobb dolgunk van, mint sok más ország lakójának, minden magyar előtt felöltik a kérdés: nincs-e itt az ideje, hogy a sok jó tett fejében mi is adjunk valamit Belgium és Hollandia háború sújtotta népének? És mi volna legszebb, legjobb? Nekik is, nekünk is mi volna a legkedvesebb? Az, hogy magunkhoz vegyünk onnét gyerekeket, a még állandóan hadizónának tekintett, angol bombázásnak kitétt országok gyerekeit, úgy mint ők tették a mieinkkel. Magyar anyák, akiknek gyereke nem éheznek, ki nyugodtan fekteti le ágyába; magyar családok, akiknek egy vagy talán több gyerekét megmentette az akkori felebaráti szeretet; ifjú magyarok, akik élvezték a belga vagy holland nevelő szülők szeretetét, itt az ideje leróni egy nemzet háláját. Jelemtkezzünk minél többen és ha egyszerre nem is tudunk annyi kis vendéget ellátni, de Isten segítségével csak sikerül most egy kis »hála-részletfizetést« leróni. Ezzel tartozunk nemzetünk jó hírnevének. Igaz, a mai közlekedési és egyéb nehézségek miatt hatóságainknak nem oly könnyű keresztül vinni e vendéglátást, de ha mi, a magyar nép, a Nemzet, önként kellő számban jelentkezzünk, akkor megmentjük nemzeti önértékünket és öregbítjük nemzeti becsületünket. Nekünk szeretetet, hálát és áldozatkészséget kell mutatnunk. A technikai kivétel úgy sem rajtunk múlik.

Majk, 1942. július 8.

**Támogassuk, pártoljuk a
HARGITAVÁRALJÁT!**

Erdélyi szárnyakon ...

Lázár volt anyám, nagyapám,
Erdélyből való vérem.
Lenkeyvel is bujdosott
Ösöm, vadonban, éren...

Zúzzák a lelkem: gonoszok,
Még sincsen bennem kétely,
Mert érzem: mindég felbuzog
A titkos ér, a székely!

Korholnak, úznak, kicsinyek,
Hogy mért vágyok az édig...
De bírom! Hisz bennem süvít
A Gyergyó szele végig.

Mérgezik lelki italom,
De bennem nem marad,
Mert átcsörgedez lelkemen
Csikból egy szűz patak.

Orvul ássák a vermemet:
Szolgáljon börtöntül!
De nem baj! Vérem székely is
És könnyvedén röpül...

Orvok és cenkek bántsatok!
Erdély volt őshazám...
Megvédnek az őseim
És Lázár... nagyapám!

NÉMEDY GYULA.

A mi értékeink

Szenterzsébeti Szakáts Péter

A régi Magyarország életében Szakáts Péter neve az önzetlen, erős, becsületes magyar munkát jelentette. Az erdélyi és főként a Székelyföld vármegyében kimagasló munkát teljesített. Töretlen munkásság, nemes jellem, kötelességérzet, szívjóság voltak vezéreszméi. A boldog gyermekkor határain túl, a patriarkák gyönyörű 91 esztendejéig csodálattal és szeretettel néznek székely testvérei a székely népéért dolgozó férfiú felé. Az új nemzedék részére pedig örök példa- és eszménykép marad Szakáts Péter neve. Hófehér feje, nemes és jóságos arca tiszteletet parancsol. Munkában eltelt gazdag életének legutóbbi szép állomása és fénysugara a kormányzói kitüntetés, a kormányfőtanácsosi méltóság. Réges-régen kiérdemelte azt, de az oláh-uralom alatt nem volt ideje és helye az egyéni kitüntetésnek. Szakáts Péter is a patriarkák bölcsességével hordozta a székelység súlyos keresztjét, de Isten kegyelme levette vállairól és megérhette szeretett Székelyföldje részbeni felszabadulását és azt, hogy az első kinálkozó ünnepségen a magyar miniszterelnök a kormányfőtanácsosi kitüntetés alkalmával nyilvánosan méltathatta érdemeit. Szakáts Péter mellől néhány hónappal ezelőtti örökre elszállotti hűséges feleség: Ábránfalvi Ugron Róza. szép emlékü Nagyasszony helyett a székely nép szeretete veszi körül most a 91 éves Szakáts Pétert.

Szenterzsébeti Szakáts Péter, birtokos, Szenterzsébeten (Udvarhelyszéken) született nemes szülöktől 1851. június hó 6-án. Középiskoláit a székelyudvarhelyi református kollégiumban elvégezve Budapesten leszolgálta a báró Mollináry 38. gyalogezrednél egy évi önkéntességét. Ugyanott jogot hallgatott és állatorvosi oklevelet szerzett. Azután a kolozsmonostori felsőbb gazdasági tanintézetben nyert gazdasági kiképzést, ahol két évig tanársegéd volt. Onnan gazdasági tanári kinevezést nyert Debrecenbe. Ott két és fél évig működött. Egészségi okok miatt a tanári pályát el kellett hagynia. Azután a nyitrai megyei — s később Kolozsváron az Erdélyi Gazdasági Egylet titkári székében fejtett ki tevékeny munkásságot. 1895. évben a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamarához főtitkárnak hívták meg, 1918 február végéig teljesen a Székelyföld közgazdaságának, főképpen ipari és kereskedelmi életének fellendítésére szentelte minden munkásságát, amely téren jelentékeny sikereket ért el. 1918. március 1-én, közel 41 évi közszolgálat után, nyugalomba vonult s Udvarhely vármegyében, Bikfalván, a családi birtok kezelését vette át.

Az imperium változás után az Udvarhelymegyei Magyar Követség s annak nyomába lépett Magyar-Párt elnöki székében izzó magyarságával s hajlíthatatlan szilárd magatartásával a székely-magyarságnak volt hat évig példát adó, önzetlen, áldozatos vezére; összetartva a vármegye magyarságát úgy, hogy az 1926-ban megjelent választáson a szavazatok 95 százaléka esett a magyarpárti listára, mikor őt is szenátorrá választották az oláh törvényhozásba. Elnöki minőségében sok zaklatásnak, házkutatásoknak, levelei lefoglalásának és más kellemetlenkedéseknek volt részese két fiával együtt.

Magyar-Párti elnökségéről való lemondás után a párt egyhangú lelkesedéssel díszelnökévé választotta. 1926-ban az Udvarhelymegyei Gazdasági Egyesület, 1931-ben pedig az ugyanottani mezőgazdasági kamara választotta meg elnökévé. Mind a két testület élén, munkát és anyagi áldozatot nem kímélve, szolgált a vármegye gazdasági érdekeit. Ő honosította meg a vármegyében a téli gazdasági előadásokat a községekben és saját maga is tevékenyen részt vett az előadások tartásában. Az ő kezdeményezésére lendült fel a vármegyében a gyümölcstermelés, valamint a jobb talajművelés, a sorbavetés és a fogatos kapálás, stb.

Tíz év munkálkodása után a Gazdasági Egyesület elnöki tiszttségéről lemondván, őt az egyesület nagy lelkesedéssel díszelnökévé választotta.

Irodalmi téren is jelentékeny munkásságot fejtett ki. A fővárosi gazdasági szaklapokban és a napi sajtóban, valamint a Nyitrai megyei Közlönyben sok gazdasági tárgyú tanulmánya jelent meg, főképp az 1880-as években és a '90-es években a kolozsvári napilapokban, legtöbb azonban az »ELLENZÉK«-ben s a székelyföldi lapokban.

Ő szerkesztette huzamos időn át Nyitrán a Gazdasági Értesítő című szaklapot, Kolozsváron az Erdélyi-Gazdát és Marosvásár-

helyen a részben általa létesített »Székelység« című függetlenségi párti politikai napilapot és szerkesztette a Kereskedelmi és Iparkamara évkönyzeit. Szaklapot alapított Gazdasági-Érdekeink címmel, amelyet egy ideig Marosvásárhelyen s később Székelyudvarhelyen sok éven át fenntartott.

Törvényhatósági bizottsági tagja volt Nyitra vármegyének öt évig és Marosvásárhely sz. kir. városnak több mint kétévtizedeken át.

Hivatalos megbízás folytán több kiállítást rendezett nemcsak itthon az országban, hanem külföldön is. Így 1890-ben Bécsben a monarchikus kiállítás keretében, amelyért elismerő oklevelet nyert és 1906-ban Bukarestben, amely alkalommal I. Károly román király a román Csillagrend lovagkeresztjével tüntette ki és a jubileumi emlékrmet adományozta.

Képviselőjelölt volt függetlenségi és 48-as párti programmal egyszer a székelykeresztúri s máskor a marosvásárhelyi I. választókerületben. A kormánypárti jelölttel szemben azonban néhány szavazattal mind a kétszer elbukott.

Főtthkári működése alatt, Szakáts Péter kezdeményezésére és felügyelete mellett épült a Kereskedelmi és Iparkamara Székháza díszes kétemeletes palotája Marosvásárhelyen és az azzal kapcsolatos minden írásbeli munkát, számadást és elszámolást végezte. Az építő-bizottság előadója volt.

Az első világháború alatt kifejtett kiváló munkásságáért a II. o. polgári hadiérdemérmert nyerte elismerésül.

A Philadelphiai kereskedelmi múzeum kultanácsosa.

1879-től fogva a világháború végéig tevékeny részt vett minden gazdasági és közgazdasági országos mozgalomban, kongresszusokban, stb.

Tagja Udvarhely vármegye törvényhatósági bizottságának.

Elnöke volt Marosvásárhelyen a Polgári-Egyletnek, az I. ker. Függetlenségi és 48-as pártnak és a Temeikezés Nagy Egyletnek. Régóta tagja az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyletnek, s tagja volt az oláh uralom idején az erdélyi Magyar-Párt intéző-bizottságának. Alapítótagja a székelyudvarhelyi Polgári-Közművelődési Egyletnek, stb.

A Főméltóságú Kormányzó Ur közhasznú munkásságának elismeréséül részére a **kormányfőtanácsosi** címet adományozta a miniszterelnök úr előterjesztésére. Ezt Kállay Miklós miniszterelnök úr székelyföldi körútja alkalmával, Székelyudvarhelyen, a közebed alatt adta tudomására és nyújtotta át az erről szóló okiratot, amitt a jelenlevők lelkes üdvözlése kísért.

1883-ban nősült. Feleségül vette Ugron Gáspár Rózsika leányát, akitől 3 fiúgyermek szarmazott: Tibor és Zoltán tisztviselők Székelyudvarhelyen, István miniszteri főmérnök Budapesten.

Angyali lelkű nejét, aki a jóanyák és jó háziasszonyok mintaképe volt, f. évi március hó 29-én elvesztette, ami nagy bánatba borította a nagy székely férfiú lelki világát.

lőfő csikszentgyörgyi Jósá János.

Erdélyi utca

Erdélyi utca, — mindegy, merre, hol van,
Csak álmodom s a szívem fájón dobban.
Jöhet tavasz, vagy őszi alkonyat,
Úgy nem fog sütni soha ott a nap,
Mint akkor, mikor kéz a kézbe jártunk,
Izzó szívünkben szép csodákra vártunk.
— Az ifjúság be messze szállt azóta
S porló szívedből nő az őszirózsa.

Erdélyi utcán most már mindörökké.
Csak emlék járhat, én s te soha többé. —
De nagy az Isten s végtelen hatalma:
Úgy legyen minden, ahogy ő akarta!

RADVÁNYNÉ RUTTKAY EMMA

Székelyföldi fürdők

Irta: Dr. Ábrahám Ambrus egyetemi ny. r. tanár.

(Folytatás.)

A székely körvasút csíki szakaszán tovább haladva a kies fekvésű csendes kis városhoz, Csíkszeredához érünk. **Csíkszereda** csinos, kedves város, a felcsíki s az alsíki medence találkozásánál. Ma megyei székhely. Van gimnáziuma, vele egybeépített internátusa és szemináriuma, mely utóbbiban a szegény és jó előmenetelű székely gyermekek ingyenes vagy kedvezményes lakást és ellátást kapnak. Ez az egységes, 1911-ben emelt hatalmas és stílusos épület az országnak a legszebb iskolaépülete. A város szélén az Olt tulsó partján nagy kiterjedésű szénsavas fürdők vannak, ahol különben a környezet is bájos s távolabb eső kereteiben egészen elragadó. Sötét fenyveseivel szinte idáig hajlik le a Hargita alja. A várostól keletre alig 1 km távolságra a Kárpátok tövében fekszik Csíksomlyó, a régi megyei székhely.

Csíksomlyó kedves, kicsi, székelyfalu, híres búcsújáráhely. Nagy kéttornyú temploma, melyet még Hunyadi János építtetett, a Ferencrendiek tulajdona. Valami egészen különleges hatással van ez a templom bemészülöttre s idegenre egyaránt. Menedékhely és csendes nyugalom, hol a boldogságos Szűz csodaévo szobra mellett megpihen a lélek. De eklektikus képet nyújtanak a Kicsi-Somlyó oldaláról s tetejéről letekintő kápolnák, a remetelak, nemkülönben a régi vármegyeház, amely nemrégén még internátus volt, az öreg gimnázium s a vele egybeépült tanítóképző is. Kitünő üdítő és gyógyvíze a híres csíksomlyói forrás, amely a Kicsi-Somlyó tövében nagy kőköpien bugyog. Kellemes és kimondott gyógyhatású az a szénsavas

fürdő is, amely nem messze tőle a Ferencrendiek kertjében fekszik. Maga a falu, melynek környéke valóban elragadó, csendes, nyaralásra, fürdőzésre s kurázásra egyformán alkalmas. Csíksomlyó tulajdonképen csak a kegytemplom és környéke, amelyhez közvetlenül két falu csatlakozik, keletfelől Csobotfalva s nyugatfelől Várdotfalva. A három falucska együtt bájos és gyönyörű kirándulóhely, ahol a kegytemplom s a Ferencrendi kolostor körül egy nagy darab magyar történelem van csodás színes keretbe foglalva.

Csíkszeredával szemben, 1600 m. magasan a Hargita tetején a csicsai részen létesült a **Hargitafürdő**. Néhány esztendővel ezelőtt még igen kezdetleges volt ez a telep s a hozzávezető úton is csak nehezen lehetett közlekedni. Ma azonban Csíkszeredából, vagy Udvarhely felől könnyen megközelíthető s minden nehézség nélkül hamar elérhető. Hargitafürdön, a legcsodálatosabb fenyőtenger közepén patakszámba omlanak a legjobb gyógyhatású szénsavas vizek s különleges gazdagságban törnek elő a föld mélyéből a szénsavas és kénhidrogén gázok. A fürdő fekvése szerint elsőrendű klimatikus üdülőhely, de gazdag borvíz és gázforrásai miatt egészen kiváló gyógyhely, ahol még az egészen súlyos idegbántalmak is gyógyulást nyernek.

Csíkszeredától alig pár km.-re délre az Olt jobb partján fekszik **Zsögöd-fürdő**. Nagy szénsavtartalmú vize miatt erősen látoztatott. Hideg és meleg szénsavas fürdői különösen ideges bántalmakban szenvedők számára hasznosak. Környéke gyönyörű. Közvetlen a fürdő mellett pompázó réten szalad az Olt vize s mögötte balzsamos illatával zöldel a Hargita.

Délkeletre haladva a Keleti-Kárpátok s a Hargita között inkább a Kárpátok tövében találjuk egyik leghíresebb fürdönket s üdülőtelepünket, **Kászonjakabfalvát**. Ez a fekvésénél és vízénél fogva egyaránt értékes, kedves kis telep, sajnos ma még nincs eléggé kiépülve arra, hogy sok üdülő számára tudjon biztosítani pihenést és gyógyulást, de aki odajuthat s ott magának szállást is szerezhet, úgy testi, mint lelki tekintetben nyugtot és gyógyulást talál. Egészen kiváló vize, amely kissé petroleumos ízű, ma »Salutaris« néven, mint egyik legkitünőbb üdítő és borvizünk kerül forgalomba. Szénsavas fürdője melegen és hidegen egyformán gyógyító. Környéke elbájoló s különösen neuropáthiás embereknek nagyon megnyugtató. Kászonjakabfalvára Tusnád vasútállomásról lehet eljutni szekéren, vagy Csíkszeredából, illetőleg Csíkközjáról autóbusszon. Az út mind a két esetben a festői Nyergesen vezet át — egy gyönyörű hágón és vízvázlaton — melynek sudár fenyőfái, tölgyei s a csúcson foltokban elrendeződő mogyoró bokrai, az út mentén fakadó forrásai, Alcsík és Kászon felé leszaladó patakjai, gyönyörűséggel töltik meg az utazó lelkét. De nem unalmas a Nyerges tulsó oldalán a Kászon völgye sem, ahol a Kászon vize siet a Kárpátok felé. A kanyarogva folydogáló tiszta patak mellett elhúzódó hegyoldalakon szép őszi és tavaszi gabonák nőnek, melyek a különben fakitermeléssel és szállítással foglalkozó, egészen jellegzetes típusu

és jellegzetes ruhájú székely lakosságnak elégséges kenyeret nyújtanak. Kemény nép a Kászon népe, melynek rendbentartása az oláh csendőröknek, erdőkerülőknek s más hatósági közegeknek is sok fejtörést okozott s hellyel-közel véres napokat hozott. Itt is megtanulták egyesek, hogy az, amit a székely ember egyszer kimondott, szentséges szó, amelyért az életével áll helyt, vagy ő, vagy az, aki ebben kétkedni merészel. Itt is bevált az, amit az egyik székely szerződő felének mondott, mikor azt kérdezte, hogy ki felel azért, hogy valóban úgy lesz, ahogy mondta — én, válaszolt keményen a székely.

Ha Kászonból délnyugat felé megyünk szekéren, vagy gép kocsin, hamarosan Háromszékre jutunk, ahol az üdülő és gyógyhelyek valósággal egymás sarkára lépnek. De kezdjük mindjárt azzal, amelyik mint fürdő egyike a legismertebbeknek s mint gyógyhely egyike a legrégebbieknek. Ez a hely **Kovászna**. Lényegében nem egyéb, mint egy városias színezetű nagyközség a háromszéki rónán, közel a Kárpátokhoz. Tengerfeletti magassága 560 m. Vasútállomására a háromszéki vonalon Sepsiszentgyörgyről jutunk. Az egész község, főleg pedig felső része tele van szénsav gázömléssel, úgyhogy még a nagyobbacska gödrökben is halálos a lélegzetvétel. Kút-, pince- és gödörösésénél már sok ember lelte halálát. A szénsavgázi a nép a különböző gázgödrökben, az úgynevezett »gözlőkben« különböző hűléses bajok gyógyítására régóta használja. A gázfürdőket ma is rendelik, főleg olyan esetekben, mikor a borvíz használata tilos. Kovászna főnevezetessége a már középkorban is ismert sáros és gázos forrása a Pokolsár. Vize, mint a régi írásokból tudjuk, valamikor tiszta volt, ma azonban az agyagpalák beolvadása következtében hamuszürke. A Pokolsárban sok a kötött szénsav s ezért, mint Hankó Vilmos is írja, csúzos, köszvényes nyomorékoknak s idegbajos embereknek hatásos gyógyszere. A Pokolsár mellett Kovásznán igen sok a tiszta borvíz. Majdnem minden udvaron borvíz forrás fakad, amit a lakók üstökben, vagy a fürdőkádba beledobált forró kövekkel kellő hőfokra melegítenek. A borvizek között Hankó Vilmos szerint három van olyan, amely különösen kiváló gyógyvíz. Ezek közül egyik a már említett Pokolsár, a másik a Horgász s a harmadik a Hankó. A »Horgász« összetételre nézve hasonlít a Selters vízhez s szinte azonos a gleichenbergi Constantin forrással. Ennél még erősebb hatású a Hankó forrás. A Horgász és a Hankó vize főképp a hurutos megbetegedéseket gyógyítja. A szovátai vizek általános orvosi tapasztalat szerint igen jó hatással vannak emésztési zavarok, étvágytalanság, gyomorégés, vérszegénység, epezsavarok, gyomor és bélhurut esetében, de tartós javulást okoznak a légzőszervek hurutos betegségeiben is. A Hankó forrás vize görvélybajos izzadmányok és mirigy funkcionális zavarok esetében felette javallott.

Szováta vizeinek legnagyobb része, mint mondtuk, szénsavas, vasas víz, azonban közel a hegyek aljához olyan források is fakadnak, amelyek konyhasót, szodabikarbonátot tartalmaz-

nak, sőt olyan forrás is ismeretes, amelyből ritka arzénos vegyületeket sikerült kimutatni.

Kovácsnától Délnyugat felé haladva a Székelyföldnek legrégebben ismert kiváló gyógyfürdőjéhez Előpatakhoz jutunk. **Előpatak** Háromszék megyének egy kies völgyében fekszik nem messze Sepsiszentgyörgytől 624 m magasan a tengerszíne felett. Mint Német Vilmos írásaiból tudjuk »Colónia aquarum vivarum« néven valamikor római telep volt. Későbbi története homályba vész egészen addig, míg a gróf Nemes család egyik őse, pásztora útmutatása nyomán újra fel nem fedezte a híres forrásokat. Ettől kezdve indul meg Előpatakon a fürdői élet, de csak a legprimitívebb körülmények között nyári sátor táborokban. Az első házat gróf Nemes János Háromszék vármegye főkirálybírája építette 1772-ben. A fürdőnek, főleg pedig az előpataki gyógyvíznek a híre hamar bejárta az országot, sőt hamarosan a határokon is túlment. A telep, amely eredetileg Árapatakhoz tartozott 1809-ben elvált az anyaközségtől s ettől kezdve rohamos fejlődésnek indult, de különösen akkor került az érdeklődés középpontjába, mikor a magyar orvosok és természetvizsgálók itt tartották meg XVII.-ik vándorgyűlésüket 1875-ben. Ettől kezdve szinte napról-napra haladt a tökéletesedés útján s rövidesen világfürdővé vált ez az értékes s gyógyászati szempontból alig felbecsülhető fürdő. Vizei nagy gyógyhatásúak, amit a tapasztalatok mellett a vegyi vizsgálatok is igazoltak, mert kiderült, hogy a forrásokból kijövő gázok között van hélium is, ami erős rádióaktivitásra utal. Az Erzsébet forrás vize, melyet palackozva ivóvízkúrára használnak, Hankó Vilmos szerint Európának vasban leggazdagabb vizei közé tartozik. Vashidrogén tartalma 0,0928 gr. »Mellette — mint Hankó Vilmos könyvében olvassuk — eltörpül a frazensbadi Luisenquelle 0,057, a cudovai 0,035, a driburgi Hauptquelle 0,0744, a schwalbachi Neubrunnen 0,0772, a pyrmonti Hauptquelle 0,0770 gr. vashidrogén tartalmával.« Az Erzsébet forrás vize épen gazdag vashidrogén miatt igen jó hatásúnak bizonyul vérszegénység, emésztési zavarok, vese kólika, köszvény, cukorbetegség, női betegségek, különösen pedig kóros elhízás esetében. Előpatak szénsavas vizei nagyban javítják a légzőszervek működését is, mivel a szénsav serkentőleg hat a nyultagyi légzőközpontokra.

Ha az Olt mentén fölfelé haladunk közel Csík és Háromszék határához, közvetlen a székely körvasút mellett találjuk **Málnásfürdőt**. Ez a bájos telep tulajdonképpen a Málnás község határában lévő gyógyvizsekből fejlődött. Forrásai közül leghíresebb a Herkules fürdő, melyet mivel, mint ez a borvizeknél általában szokás, vize erősen bugyborékoló, régen Bugyogónak nevezték. Híresek, mint ivóvizek és gyógyvizek a málnási Mária és a Szikulia. Mindkét víznek az emésztő és légzőszervekre kifejtett gyógyítóhatása általánosan ismert. A fürdőnek másik nevezetessége a láb, a reuma kitűnő gyógyszere, amelyet helyben is használnak, de postán is szállítanak.

Málnás közelében a Hatodon alakult nemrégén egy bájos kedves kis fürdőtelep, **Uzonka**, amely elragadó környezetével,

alhavasi klímájával, kitűnő borvízforrásaival igen jó pihenő s a csendet keresők számára elsőrendű klimatikus gyógyhely.

Málnás fürdő felől a háromszéki nagy kerülő végén visszatérünk Csíkba, **Tusnád-fürdőre**, amely gyönyörű fekvésével, fenyőerdő borította bérceivel, pompás kényelmes szállodáival, kellemes és nagy gyógyhatású fürdőivel rászolgál az »Erdély gyöngye« névre.

Nekem különösen édes ez a tájék, hisz ott ringott a bölcsőm. Odaköt a fajtám, a vérem, az elmém s odaköt a szívem. Odaint a virágnylás és odahív a levélhullás. Odahúz a beszélő forrás s a csacsogó patak, a fenyőóriás s a lehajló kalász. Ott lettem rabja a betűnek s a dalnak s kérdeve rajongója a nagy természetnek. Oda láncol belülről valami, mit nem lát meg az idegen, s miről nem ítél a bíró. Onnan hoztam az erőt, az akaratot, onnan a hitet és az érző szívet. Ott kaptam a lelkesedést és ott a szent megnyugvást. A villámok csapkodásában s a fenyőóriások zivajgó ropogásában tanultam meg azt, hogy a hegyről bármilyen magasra mentünk, egyszer csak le kell jönnünk, mert hamar jön az este, múló és maroknyi a lét.

Tusnád-fürdő Csík vármegye legdélibb részén az Olt balpartján fekszik, közel a háromszéki határhoz. Csakugyan Alvég, ahogy a tusnádi ember ma is nevezi. Átlagos magassága 656 m a tenger színe felett. Éghajlata subalpin, nyaralásra, pihenésre különlegesen alkalmas. Története pont száz esztendőre nyúlik vissza. 1842-ben történt, hogy egy pásztorgyermek marháit kereste a Tusnád, Lázárfalva, Kozmás és Verebes tulajdonát képező Alvégen s közben a Beszédes mező mocsaraiba tévedt, ahol sokszor suvadt bele a borvízsárba, amely a lábán lévő régi és gyógyulni nem akaró sebeket erősen belepte. Alig telt el néhány nap a marhakeresés után s a fiú meglepetéssel látta, hogy lábán begyógyultak a sebek. A gyermek elújságolta a dolgot s az esetnek híre kerekedett. Az emberek ajkukra vették a Beszédes mező gyógyító hatását s megkezdődött a vándorlás a források felé. A történetek nyomán Éltés Lajos tusnádi birtokos 1845-ben az akkori szokásoknak megfelelően a Beszédes mezőt 99 esztendőre bérbevette a négy közönségtől. És ezzel elindult a fürdő. Kisebb-nagyobb zökkenők, fénypontok és sötétebb napok váltakozásával a Beszédes mezőn egy bájos, csinos, kedves és minden tekintetben kifogástalan telep létesült, ahol ma már megvan minden, amit a pihenni, gyógyulni és nyaralni vágyó megkíván. Gyönyörűen gondozott sétautak, pompás villák, kitűnő ivóvizek, hideg és meleg szénsavas fürdők s elsőrendűen kiépített strand várja Tusnád-fürdőn ma a vendégeket. A fürdőtelep alján lefelé zúgó Olt, a két Súlyomkő a régi várromokkal, a Likaskő, a Vártető, a Szurdoktető, Nagykömlőárokteteje és Bányászpataka, Nagypiricsketető, a Tiszáspataka és a többi kedves tájék mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy annak, aki csak egyszer is megjárta ezt a tájat, szívében visszahangozzanak a szavátai emlék fájó akkordjai:

A sors bármerre elvezet.
Téged sohasem feledlek el,
Isten veled, az Ég veled,
Téged feledni nem lehet...

(Vége köv.)

Egyszer régen . . .

Írta: Peterdyné Tóth Irén.

(folyt. és vége.)

Bizonv hosszú úttalan-útakon értek a táborozók közé. Láta is a biboros fejedelmi sátrát és soká ödöngött közelében. El is odalította onnét egyszer-kétszer az őrtálló ácsorgó helyéből, mert biz a jelszót nem tudta, de hogy aztán pénzzel vesztegette meg aztán kétségbeesett, tehetetlen szomorúságát is megszánta, mégis beengedte a kora esti-órán. Mária beszélni szeretett volna Báthoryval tüstént, de már aludt a medvebőrös fekhelyén. Így csak megállt előtte csendesesen, hogy fel ne ébredjen. Aztán lekuporodott ő is a földre. A fáradságtól és izgalomtól mélyen elnyomta őt is az álom. Pirosló hajnal-sugár tévedt az alvó leányra. Felkönyökölt fektéből Báthory és csodálkozóan vizsgálgatta a mocskos köntöst, a parányi lábakat, a finom vonásokat... nem, nem lehet jobbágy. Mária megfordult, nyakában valami láncocska zirren... És hogy a keményföld ne törje a kicsi leánytestet, lassan a medvebőrös puha lócára emeli... A nyaknál egy gomb oldódik s meglepődötten látja, hogy a láncon az ő rubin ékköves gyűrűje függ... Hiszen ezt Thurzó Máriának adta, tudja holtbizonyosan és rádöbben a valóságra. Hát eljött, eljött mégis? — újjong hangos diadalmasan, mitől az ébredő lány is felkacag és sír is, mert az igaz, tiszta, nagy szerelem hozta el idáig.

És hogy Báthory mellett maradhasson mindig, a haját fiúsan lenyiratta, ruháját is apród köntössel cserélte és néma lett mindenki előtt... Az ügyes, szolgálatkész, kis apródot mindenki megszerette. A duhajos kedvű fejedelem körül pedig jó időre elült minden hangos mulatozás, mintha Báthoryt kicserélték volna.

Az ország dolgával is többet törődött. Ügyes-bajos dolgokat is hamarabb intézett. Valóságosan jó angyalává vált a kicsi apród. Csak messzebb a hegyi pagonyban, rejtett kicsiny házban, hol kettőjükön kívül más teremtet lélek nem volt, hallotta Báthory Mária édesen zengő, dallamos hangját. Itt hárfát is pengetett, meleg kedves dallal.

De a tiszta boldogság órái hamar elröppennek, bárhogy is marasztalnók. Báthory különben semmiben sem volt állhatatos, itatra, hangos duhajkodásokra újra reákapott. Az urak a kockajátéknál tartottak, Bélynek, Bethlennek felváltva kedvezett a szerencse, nyertek már lovát, kardot, sok más egyéb kincset és utolsó tétnek, az ifjabb Bély, a fürgé lányos-arcú, kis apródot kérte...

»Ne adj, ne engedj« könyörgött, esdekelt a forró tekintet Báthory Gábor felé, de a bortól homályos agy, a néma segélykérést nem vette fel. Forgott a kocka és Báthory vesztett.

Elsápad az apród, meg is reszketett és remegő kezéből a kupa csörrenve kiesett. Még Bély vigasztalta és jóságosan meg is simogatta:

— Ne félj, rosszabb dolgod nálam sem leszen, csak gazdát cserélsz. Nem holnap, hetekbe is beletelik, míg utamat hazafelé veszem.

Ámde a leány szívébe ütött sebet ez be nem hegesztette, nyilalt égetően, vérzett halálosan. Noha Báthory már másnap, mármorgóztól tisztán, egyre erősgette, hogy visszaveszi bármily módon, ha szép szerével nem, hát erőszakkal verekedni vissza.

Máriának azonban minderre csak egy kérése volt még, hogy mennének még egyszer a rejtett, kicsi lakhoz, messze a hegyekbe, erdők sűrűjébe, ahol olyan nagyon-nagyon boldog volt sokszor. Báthory ezt könnyű szívvel meg is ígérte. A kicsiny apród a leg-szebb köntösét öltötte, lova szerszámját is tükör-fényesre készítette, úgy indult, úgy készült, mintha menyegzőre menne.

És úttalan-útakon, száraz medrekben, hullott fenyő-levelektől puhított fenyéren poroszkált csendesen két lovas egymás mellett. Egy összeboruló lomb sötétén, sziklából csurranó kristály-forrásnál, meg is pihentek egy itáliai vízre. Itt úgy símuldt Báthoryhoz a leány, mint repkény a tölgyre. Egyetlen szemre-hányás, egyetlen zokszó sem hagyta el Mária ajkát, nevetett két szeme, mert végtelen szeretet olvadt fel benne.

Aztán lóra kaptak megint és hogy ki, a fennsíkra értek, Mária hirtelen megsarkantyúzta lovát és vad iramba kezdett, az úttól eltérően, egész más irányban. Jaj ott szakadékok vannak! kapott Báthory észbe és ahogyan csak torkán kifért »Megállj!«-t kiáltott és teljes sebességgel utána is futtatott. Talán átalugrott, avagy visszafordul, váltotta fel benne egyre a kétséget a remény... de a mélység szélén megtorpant a lova... Lélekzetfojtottan kémlelt a távolba... mert szem elől tűnt a mozgó pontocska... Hol van?... Merre fut?... Talán már túl van?... De semmi nesz, semmi hang... a föld nyelte... Jaj mi történt?... Leszállt a lóról. Letérdelt, lehasalt egészen a szikla peremére... és lentről nagyon mélyről, tompán távolról, mintha hörgés szakadna... »Istenem, Istenem mért is engedtem, mit is cselekedtem?« és a könnyelmű, kalandos, mulatós férfiből kitörtek a könnyek, de Istenen, meg a lován kívül, nem volt ott senki...

Lent a szakadékbán másnap meg is lelték, összetört tagokkal, halálra zúzottan lovastól a kis apródot, a leányt.

E naptól fogva pedig Báthory Gábor szerencse csillaga is lefelé hanyatlott, mindenki ellene támadt... Kül- és beellenesség között örlődött. Jó embereiből is alig maradt mellette egy pár. Egyik viharos éjszaka álmából harangbongás verte fel... »A lélekharangom« ócsudott kábultan. Mintha Mária szellem-alakja suhant volna végig az éj sötétjében, a kis apródé, aki igaz szívvel úgy szerette, hogy érte még az életét is eldobta. Szerette volna marasztalni, két kézzel fogni a látomást, de vad dörömbölés verte ajtaját... Fektéből nehezen mozdult és szinte ólmos tagokkal vonszolódott oda. Egyik lovásza állott kint, aki még ura mellett hűséggel kitartott.

— Jöjj uram gyorsan, az Isten szerelmére, mert minden pillanat drága. Halálra keresnek, pusztulásra szántak. Ne kérdezz, ne habozz! —

Ruhát, kucsmát, kardot szinte futva szedte magára Báthory és a házon kívül, sövény mellett szöktek a bozótosba, hol egy-két embere nyergelt paripával várta...

Vad futásban már majdnem Magyarhon határába értek, mikor egy vélt hívenél, kissé megpihentek, hogy tovább a biztonságba majd csak pitymalatkor mennek. De a fáradságtól alig szenderedett, amikor innét is, onnét is fegyveres martalócok törtek rá. Az egyik feléje hajolt, ismerős az arca, de vad a nézése, a csípője meg mintha asszonyi volna...

— Nem ismersz Báthory? — fizetni jöttem, magamért, másokért, akiket ámitottál szép szóval, durván, megcsaltál, elhagytál... A kardjához kapna, de kezét lefogják többen... Már emlékszik tisztán... egyszer régen... pár évvel... egy bálí éjszakára, egy elvétett ablakra... egy szép, deli, kackiás asszonyra... más feleségére... és egy gyönyörű ártatlan, tiszta virágszálla, Thurzó Máriára... Utolsó gondolata is fohász volt hozzá. És fent az égben, Isten színe előtt, a földi gyilkos törtől, odatért bűnös Báthory Gábor lelkének bűnbocsánatáért egy angyal könyörgött...

Általános irányelvek a bácskai székely telepés községek népgondozó- képző tanfolyama számára

Dr. primor Dálnoki Veress Julianna Nagyasszony ömeltósága, a Hargitaváralja Női Tábor nagynevű elnöke, készítette az alábbi nagyértékű tervezetet, amelyet teljes terjedelmében folytatásokban fogunk megismertetni olvasóinkkal azzal a kéréssel, hogy értékes megjegyzéseiket, hozzászólásaikat velünk közöli szíveskedjenek. A hozzászólásokat a cél érdekében szintén közre fogjuk adni.

Szerk.

A népgondozóképző tanfolyamnak kettős célját jelöljük ki:

1. Egy 30 tagú népgondozó személyzet kiképzése a Bácskába telepített bukovinai székelyek számára a *telepes községek rendszeres szociális gondozásának kiépítésére*.

2. A falu egész társadalmával megértetni, elfogadtatni és megszerettetni a népgondozás törekvéseit. Enélkül a legkitűnőbb eredményekkel zárodó tanfolyam sem valósíthatja meg szándékait a tapasztalatok szerint.

E kettős cél megvalósítása két előfeltételt foglal magában:

1. A népgondozóképző tanfolyamot magában a faluban rendezzük! Faluvezetőket magában a faluban kiképezni!

2. A tanfolyam előadásainak egy részére ajánlatosnak tartanánk a falu vezetőivel együtt a falu egész társadalmát meghívni. A falu közönségét nemcsak az előadások hallgatásával kellene bekapcsolni a munkába, de kérdéseikkel, tapasztalataik közlésével a közösségi munkára való törekvése részeseivé tenni őket s ezzel a tanfolyam szellemének a nép lelkihižseműségé-

hez, a falu speciális adottságaihoz és korlátaival való igazodást segíthetnénk elő. Fenti körülmények figyelembe vételével állítottuk össze a munkatervet is, hogy a falu népe előtt is egy teljes egészet alkossanak s így menetét könnyen figyelemmel kísérheti:

A munkatervben megvalósítható célok, szándékok, egyszerű megoldások, a háborús idők lehetőségei, adottságai és korlátozásai figyelembe vételével szerepelnek azzal a végső célkitűzéssel, hogy a falu legkisebb existenciájának is olyan a gazdasági és társadalmi helyzetet, szellemi felkészültséget és nemzeti öntudatot adjunk, hogy résztvehessen nemzetépítő törekvéseinkben, nagy nemzetmentő erőfeszítéseinkben.

Azt óhajtjuk, hogy a nemzeti társadalom legparányibb része is résztvegyen a nagy egész munkájában.

Ahhoz azonban, hogy az *egyén* is részese lehessen a nemzet nagy közösségi munkájának, előfeltétel, hogy néptömegeink ne küzködjének elsősorú szükségleteink hiányaival. Amíg az élelmezés, ruházat, lakás hiányaival vívják élet-halál harcukat, nem számíthatunk rájuk, mert ehhez sem akarataik, sem eszközeik nem lehetnek.

Ez a szomorú tény végtelenül legyöngítheti nemzeti hatóerőnket, megkisebbiti nemzeti súlyunkat abban a háborúban, mely sorsunkat örökre eldönteni hivatott.

Éppen az elsősorú szükségletek hiányai váltják ki a szociális bajokat. A bajok az *egyénnél* jelentkeznek, tehát a leküzdésnél az *egyéni*, a népgondozás gyökeréig kell jutni a szociális gondozásnak. Az egyénnél kell felkutatni a bajt, megállapítani okozóját, keresni a módokat megszüntetésükhöz.

De amíg a népgondozó az egyéniig jut! Amíg az egyének bizalmát elnyeri, amíg annak intim közléséig jut, amíg az egyén lelkiségéhez vezető utat kivájja magának — ez a legnehezebb probléma.

Ezt az utat szándékozik megmutatni a tanfolyam munkarendjével, tanulmányaival, belső struktúrájával, egész belső habitusával. Teljes tudatában vagyunk annak, hogy milyen nehézségeket vállalunk, mikor a tanfolyamot nem a fővárosban, de magában a faluban óhajtjuk levezetni.

A telepesebb községek egyikében az erre legalkalmasabban (Horthy várában pl.), ahol a 30 főnyi gárda, kikkel a tanfolyamot megindítani szándékozunk, elhelyezhetők.

Ez lenne az *első faluban rendezett szociális munkásképző tanfolyam* és ezzel a magyar és ugartörés egy olyan területét vállalnánk, a népgondozóképző egy olyan új perspektíváját táránánk fel, melyről ma még elképzeléseink se lehetnek.

Azzal, hogy magát a tanfolyamot a nagy közösségbe helyezzük bele, eleve biztosítjuk, hogy e nagy horderejű munka minden vonatkozásban a közösség irányában maradjon.

Kíváncsi, hogy a jelöltek a kiképzés alatt is annak a népnek körében éljenek, melynek a gondozási feladata később rájuk hárul. Tegyük meg tanulságos kísérletképpen is! Ezzel jobban

megtudjuk állapítani mi is, a jelöltek is, hogy alkalmasak-e a gondozói munka vállalására? Rendkívül hasznos tanulságok levonására ad alkalmat és esetleg egy olyan jelentős tényezője lesz nemzeti életünk megerősítésének, amilyen a finn nemzeti életben a finn nép főiskola.

Lehetőséget ad ez a rendszer a szociális munka területét alkotó részek közötti új összefüggések megállapítására, segítő-gondolatokra, eredeti ötletekre bukkanhatunk, egyáltalában a nemzeti érdekek ellátását biztosító szociálpolitikai rendszerünket a magyar faj, a magyar föld eredeti sajátosságai alapján Európában egyedül álló szervezetté építhetjük ki segítségével.

Ennek a rendszernek máris nagy előnye volna, hogy az előadásokat meghallgathatnák (az erre kijelölteteket!) a jelölteken kívül a falu közössége, elsősorban a falu vezetői, a közigazgatás emberei, a tanító, a pap, az egyesületi vezetők, — akik így megértve a belügyi kormányzat intencióit, azt kellő meggyőződéssel támogatnák és a közigazgatási és egyházi szervek szociális tevékenységének térképén megtalálnák a társadalmi gondozó tevékenységének fontos helyeit is.

Másrészt alkalmat adnánk úgy a falu vezetőinek, mint az előadásokat hallgató falusiaknak, az előadásokat követő vita keretében, hogy kérdéseket intézhessenek az előadókhoz s így egy olyan új meg tárgyalási forma alakulna ki, ami sokkal belterjesebben vinné előre a célt, mint a legragyogóbb előadások.

(Az előadások vetített képek legyenek, hogy nem csak hallják, de lássák is maguk előtt a tennivalókat s azok megoldásai módjait.)

A faluban megrendezett tanfolyamok keretein belül szóhoz kell juttatni a falu népét is, mégpedig azokat, akik valamely részletkérdésben szép eredményeket értek el. Azt a kítűnő háziasszonyt, kinek legszebbek a virágai, varrottasai, téli-konzervei stb. Közljék ott, hogy miként jutottak ama szép eredményekhez.

GÓBÉSÁGOK

Okos válasz. Mondd meg Ferkó, miért húnyja be szemét a kis malac, amikor szopik? — kérdi a tanító.

— Azért, mert szegyenli, hogy az anyja disznó, — feleli a gyermek.

Az anyajegy. Megkérdezik a pajkos kis fiútól:

— Mi az a nagy kék folt a szemed alatt?

— Anyajegy — feleli a gyermek.

Természetrajz. — Látod ez a légy itt férfi, amaz meg nő.

— Honnan tudod?

— Hát az egyik a borospoharamra szállt, a másik meg a tükrön sétál.

O. A.

KÖNYVESPOLCUNK

KISS GÁBOR: „Tebenned bízunk.”

(Versek, kiadta: Varga József könyvnyomdája, Szolnok, 80 o.)

Kiss Gábor első kötete Trencsénben 1919-ben jelent meg: **»Átokország diákja«** címen. Az a külső körülmény, hogy Trencsénben bontogatta szárnyait, szinte jelképezte a költő belső történeteit, lelki eseményeit. Trencsén közületi sorsa komoly, nagy eseményekben gazdag. Ma sem megoldott. Kiss Gábor nagy, lelki mozdulásait, változatos, nagyon gazdag **költői** sorsát, ha életének **külső** eseményei, ezek látszata, mást sejtetnek is, — mutatják, mindig irodalmi értéket jelentő, verses kötetei. Szolnok, ez az előretörő, vezetésre hivatott, kisugárzó erejű város kiváltotta minden két-három esztendőben Kiss Gábor költeményfüzérét. Mindegyik kötetnek meglepően friss és új arcéle volt. A **»Szolnoki hárfia«**, a **»Majtény után«**, a **»Téli szonett«** 1933-ban, 1935-ben, 1938-ban gazdagon mutatják a költő villamosfeszültségű, változatos, lelki vívódásait, egyensúlyratörekvését önmagával, embertársaival, a Mindenhatóval. Kiss Gábor kiindulásának városa még küzködik sorsával, ezt még nem tudta véglegesen megoldani. De a költő már lelki révbe ért, ő már megoldotta sorsának problémáját, amikor kimondja kötetének címeiben: **»Tebenned bízunk!«** A jó Isten elképzelhetetlen jóságának, fenségének kebelébe tér. **»Fény felragyog, s lelkemben felhő nincsen«**, — mondja Kiss Gábor. Bevallja, hogy győzött felette az Úr, hogy hajója most már övé s parancsa szabja, amit az Úr akar.

Pedig Kiss Gábor sok lelki problémájú, nehezen megnyugvó, a lelki-szerelmi tisztaság, nagyság, magasság tekintetében égi kristályok zengésére vágyó költő. Ebben a kötetben is zengnek, dúlnak, zúgnak még a **»zivatárak«**, még oltogat lángot **»bús álomparton«**, még lobognak az **»örök bús lángok«**, még kísértenek a **»dúlt szavak, a rémült rímek«**, még ficáncol a **»földöntúli taltoz«**: a gondolat, mégis a **»nyűgös vénség«** nagyon korai árnyait félredobva, beállt az **»öröm-malom«** kitűnő, nagyszerű molnárjának és ezt ragyogtatja fel, szinte örök mottóul, malmának kapujára: **»Boldogok, akik rádtalálnak, Ura vagy életnek, halálnak, Isten!«** Lázong, ki-kitör még és mondja: **»Tagadunk, áldunk, égünk, fázunk, s nem tudni miért?!«** Ez nála már csak epizód, mert törhetetlen a hite, hogy keblére fogadta őt, a sok lelki kint kiállott költőt, az Úr, aki **»világot-zengő egyetlen valóságot!«** Igyékszik mindent Őhozzá arányosítani, az egyensúlyt megtalálni. Ez az egyensúly pedig olyan költeményekben nyilvánul meg, mint a Haldokló, Nincs boldog sátram, Halvány erekek lüktetésén, Csöppik a nyárban címűek. Ez a legutóbb nevezett vers és a Haldokló mutatják, milyen nagy, széles égbolt borul Kiss Gábor költői lelke fölé. A haldokló és a gyermek, két nagy titok, a földi indulás és a befejezés olyan két költemény írására ihlette Kiss Gábort, amelyek mindig értékei lesznek a magyar irodalom-

nak. Kevés magyar költő aranyozta be a gyermekek iránti szeretetet oly sok szépséggel, mint ez a melegszívű szolnoki poéta: »A betlehemi kisdied herceg Serege ők, s ha indul versed, Oldd meg sarud. Róluk ha szólsz, száz hárfa nő meg, Tudd meg, Krisztus vállalta őket, Ott a hegyen.«

Ilyen tiszta szépségek csendülnek meg Kiss Gábor lantján. Ha ehhez hozzávesszük Erdéllyel, a Székelyfölddel kapcsolatos költeményeinek, a Zágon, a Bétai országzászló, Vers Kiss Gáborhoz (Kézdivásárhelyen a Kormányzó Urat a székely nép nevében Kiss Gábor hasonnevű gazda üdvözölte. Ez megjelent a Hargitaváraljában is) címűeknek komoly szépségeit, az erdélyi, székely nép, havasok, lélek iránti mély vonzódását, megállapíthatjuk, hogy Kiss Gábor újabb, hatalmas emelettel magasította költészetének Istenhez, faja és nemzete boldogulásához emelkedő toronyát.

Némedy Gyula

LÁRMAFA

Az Országos Gárdonyi Társaság 1942. évi június hó 20-án. (szombaton) d. u. 1/25 órakor az Országos Polgári Iskolai Tanárok Székházában tartotta XX. közgyűlését. A megnyitó beszédet: »Húsz esztendő« címmel, amely megemlékezés volt az elhunyt Simon Lajos elnökről, dr. Szacsvey József a Társaság alelnöke és ügyésze mondotta.

Avató ünnepély Gyergyóremetén. Az Országzászló- és Hősi Emlékmű-Bizottság, a Gyergyóremete közönsége, közbirtokossága és a belőle elszármazottak áldozatkészségéből Magyarhazához való örvendetes visszacsatolás örök emlékezetére létesített díszes emlékműnek és a csonkaországból ajándéku kapott országzászlók felavatására július hó 5-én, vasárnap délelőtt Avató-ünnepélyt rendezett. Gyergyóremete ősi szabad földje a tőle távolba szakadt hű fiait a nagy nemzeti örömnépben boldog viszontlátásra és ölelkezésre várta haza. Az avató-ünnepség gazdag programjából kiemeljük a következőket: A megnyitó beszédet dr. Pál Gerő községi orvos, a helyi Országzászló és Hősi Emlékmű-Bizottság elnöke mondta. Dr. Balás Elek m. kir. kormányfőtanácsos átadta az általa felajánlott nagy és kis lobogót. Vitéz Szabó Dénes vitézi hadnagy átadta a bácsmegyei Tompa község által felajánlott másodlobogót. Dr. Balás Elekné és vitéz Szabó Dénesné zászlóanyák tűzték fel jelmondatos szalagjaikat a zászlókra, mire a zászlókat árbócra vonták. Az Országzászló nagybizottsága és Tűzharcosok Országos Szövetsége nevében ünnepi beszédet mondott dr. vitéz Gereöffy Géza, m. kir. csendőr-alezredes, akinek alkalmi költeményét szavalta György József. Koszorút helyeztek el a levették, Gazdakör, helybeli iskolák, R. K. Népszövetségi Olvasókör, Iparos Olvasókör, Legény- és Leányegyletek. D. u. 4 órakor nép-ünnepély, amelynek keretében dr. Balás Gábor »A székelyek múltja és jövője« címen előadást tartott.

Kinevezték a Bukovinából visszatelepített székelyek lelkeszeit. Gróf Zichy Gyula kalocsai érsek a Bukovinából visszatelepített

székelyek bácskai telepes falvaikba a következőket nevezte ki lel-
készekül: Andrásfalvára: Demse Pétert, Andrásmezőre: Némethy
Györgyöt, Bácsjózseffalvára: dr. Németh Kálmánt, Istenáldásrá:
Tóth Bélát, Istensegítsre: László Antalt, Hadikújfalura: Széll Já-
nost, Horthyvárára: Sebestyén Antalt és Hadiknépére: Csere
Lászlót. Az új lelkeszek egy kivételével magyar származású idegen
egyházmegyék (Jassy, Belgrád, Ragusa) papjai voltak eddig.

Országzászlókat avattak Bözöd községben, ahol Ádám Mózes,
Pánitz Antal, Tóth Károlyné és Kátay Zoltán mondtak beszédet
miközben elhelyezték a község 48 hősi halottjának emléktábláját;
Tekerőpatakon Felcser Miklós plébános és több lelkes székely,
Sepsibodokon Simon Béla beszéltek, **Komandón** Pestszenterzsébet
város küldöttsége adta át a felajánlott zászlót és Kelemen Zoltán
mondott ünnepi beszédet, **Bede** községben Nagy János ref. lelkes
szónokolt.

Mezősolymoson a magyar fiatalság táncmulatságán megjelen-
tek Ujlacsn Demeter és Márk Liviusz, akiket kihívó viselkedésük
miatt kiutasítottak. Bosszúból a román legények névtelen levelet
írtak és meggyanúsították a magyar legényeket különböző cseleke-
detekkel. A csendőrség kinyomozta a névtelen levél íróit és nem-
zetgyalázásért a bíróság 3—3 havi fogházra ítélte őket.

Károly volt román király barátnője Elena Lupescu asszony,
aki meneküléskor a királyt Amerikába kísérte, — hirtelen
meghalt. Szászrégen vidékén levő kastélyát üdülő otthon ré-
szére fogják hasznosítani.

1500 pengős zenei és irodalmi pályázat. A Máramaros-
vármegyei Kaszinó Kultúrosztálya és a Prielle Kornélia Emlék-
szobor Bizottság 1500 pengős országos zene-szöveg-irodalmi-
és színpadi pályázatot írt ki. A pályaművek beküldési határideje:
július 25. Az érdeklődők közelebbi tájékoztatásért forduljanak
»dr. Aczél László vármegyei aljegyző, főispáni titkár Márama-
rossziget, Vármegyeháza« címhez.

Beszterce-Naszód vármegye területe 4268 négyzet kilométer.
Az ország legerősebb nemzetiségi megyéje. Több a férfi, mint
a nő lélekszám. Egy megyei város, 22 nagy, 78 kis község, 4
járás és 27 körjegyzőségre van osztva.

Kézdivásárhelyen az áll. polg. leányiskola ifjúsági önképző-
kört Balázs Márton ny. igazgatóról, az iskola egykori alapítójáról
nevezték el. A közel 80 éves tudós és érdemekben gazdag igaz-
gató ma Sepsiszentgyörgyön él és élvezheti a hála és megtisztel-
tetés szép megnyilvánulásait.

Murgács Kálmán nótát küldött a **Pesti Ujság** olvasóinak.
Murgács Kálmán, ismert dalköltőnk, a »Csikországi fenyvesek-
ben«, »Szőke Tisza haragjában megárad«, »Édesanyám ablakára
rászállott a hánat« kezdetű irredenta-dalok, továbbá a »Fehér ga-
lamb száll a falu felett«, »Jegenyefák, jegenyefák...« és a »Gólya,
gólya, hosszúlábú gólya...« kezdetű nóták költője az új Európa
felé menetelő magyarság győzelmi hitének fokozására új nótát
szerzett »Melege van most a vörös cárnak« címmel. E nótáját
»a Pesti Ujság olvasóinak szeretettel« ajánlással küldte meg a
Pesti Ujság szerkesztőségének, amely július 4-iki számában hozta
a csárdás szövegét és dallamát. A szöveg a következő:

Melege van most a vörös cárnak, Vén Stalinnak reszket keze, lába,
Magyar fiúk muszka földön járnak. A muszka föld szük lesz nem-
Ahová a bakancsukkal lépnek, [sokára.
Fű se nő ott már az ellenségnek. Megtanítjuk kesztyűbe dudálni,
Kamcsatkálg nem fog meg sem
[állni.

Székelyföldön társasgépkocsi hiány van az idén is. Az egyes vasútvonalat összekötő forgalomban az utasok egy részét tehergépkocsikkal kell átszállítani. Kellemetlen emlékek vannak erről a múlt nyárral kapcsolatban, — de a lelkes magyar közönség sokkal jobban szereti a Székelyföldet, hogysem ez a kis kényelmetlenség visszatartaná az odautazástól — akár a Székelyföld szülőtteit, akár a székely havasok közé vágyakozókat.

Pálfi József halála. Gelence községből való 13 éves székely fiúcska június közepe táján elindult, hogy a munkások bérének kifizetésére az erdőben levő édesapjának 360 pengőt vigyen fel. A kisfiú azonban nem érkezett oda. Napok mulva találták meg kis holttestét az erdőben, ahol asztalkendővel megfojtották, majd egy fához kötötték. A kegyetlen gyilkosság híre felverte a székelyek nyugalmát. Így keletkezhettek a régi balladák, de a kis Pálfi Jóska halála a rablógyilkos méltó büntetését sürgeti.

Székely cseléd lányok tettek magánvizsgát Kolozsváron a polg. iskolában. A jelentkezők közül 84 cseléd lányka volt és közülük csak háromnak nem sikerült a vizsgája.

Bolygai. Az üstökösöket a csillagászati világban felfedezőjükről szokták elnevezni. A kis bolygókat pedig a felfedezőnek van joga elnevezni, ennek alapján dr. Kušin György a svábhegyi csillagvizsgáló európai hírnű tudósa Bolyairól fogja elnevezni a felfedezett új bolygót.

Háromszék vm. részére Kászonyi Richárd főispán közbenjárására 2400 kg. zsírt és 1600 kg. étolajat utaltak ki, amelyet a kórházak és az ellátatlanok között osztottak szét.

Kolozsvári-utca a Hunnia műtermében. A »Férfi hűség« című film külső felvételeinek legnagyobb részét Kolozsvárott vették fel. Most az Erdélyben készült motívumok egyes mását felépítették a Hunnia műtermében is.

Rádió leadótelepet létesítenek a Székelyföldön. Csíkszeredában a gimnázium feletti részen helyezik el a 60—70 m. magas fátornyot.

Leventeünnepségek Kolozsvárott. A Kolozsvárott táborozó erdélyi leventék július 4-én tartották meg a hősök emlékestjét. A Mátyás király-téren 7000 levente vonult fel. Majd Magyarország 63 megyéjének jelképéül 63 fáklyás levente sorakozott fel a Mátyás-szobornál. A megható ünnepség végén a fáklyások a menet élére állva, a leventesereg elvonult táborhelyére. Július 5-én délelőtt a leventék Mátyás-ünnepélyt rendeztek a nagy király szobra előtt. Észak-Erdély, Székelyföld és az egész ország leventéi nevében három koszorút helyeztek el a Mátyás-szobornál. Az ünnepség végén a leventék díszmenetben vonultak el vitézlő lófő dálnoki Miklós Béla altábornagy előtt.